

גמילות-חסד עם הזולת

[פרשת תצוה (שיחה 3) – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי, מתוך ספרו "אוצרות התורה"/
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

הגר"א כותב לנו הערה מעניינת. מני אז פרשת שמות ועד סוף התורה, מופיע שמו של משה רבנו בכל פרשה ופרשה. פרט לפרשת תצוה. שם אין שמו מופיע. – למה?

- א.** כי בכל שנה ושנה חל יום פטירתו (וי' אדר) בשבוע של קריאה-צבורית זו.
ב. ומפני שמשה בקש "מחני נא מספרך אשר כתבת" (שמות לב, לב), והרי "קללת חכם אפילו על חנם היא באה". (ברכות נו).

מהר"ל כתב: "שליך נקרא 'דרשה' כי הוא דרישת הכתוב בחקירה ודרישה מאד מאד, עד עומק הכתוב". ("באר הגולה", באר ג', דף מד) ככל דברי דרשה, אנו חייבים להעמיק ולהבין פשר דבר זה.

- א.** איזה עונש הוא זה שאין שמו מופיע?
ב. ועוד, הרי הוא כיון לטובה, "אם תשא חטאתם..." (שמות לב, לב) – ולמה ייענש?
ג. ועוד, אנו יודעים כי בכל "יום הילולא" של צדיק הוא עולה מדרגה, מעולם אל עולם גבוה יותר. איך איך נבין שדווקא שמו יימחק?

ראשית דבר, אנו צריכים לקבוע יסוד עקרונות, כי משה היה אוהב-ישראל בכל תוקף ועוצמה.

בעצם, אין זאת אלא שתי תכונות.

[א] **ממדת ענוה**, באה התבטלות עצמית עד שאין לו השתקעות בענייני-עצמו, התבטלות מוחלטת מלהתפנות ולעסוק בצרכי-עצמו.

[ב] וכן ממדת "**אהבת הזולת**". לרכז כל מעיינו וכל השתקעות-מחשבותיו, איך להטיב עם אחרים. "הא בהא תליא". בה במדה שהאדם מושלם יותר בהכרת אמתיות מצבו, באותה המדה הוא עוסק יותר בחסד לאחרים. מהר"ל כותב: "כי בעל ענוה מצד שיש בו מדעת קונו, יש לו מעלה יותר מן בעל יראת שמים... כי יש לבעל ענוה התדמות למדת יוצרו" ("נתיבות עולם", נתיב הענוה, דף ב) כלומר, המדה המהותית ביותר שיש לה' היא שהוא עניו, ומטפל בזולתו ופונה להטיב להם. "אבי יתומים ודיין אלמנות", "אני את דָּפָא". וכך לשונו של מהר"ל: "ודבר זה מדה עצמית של השם יתברך" (שם, דף ג), וע"ע "תומר דבורה" לרמ"ק. (תחילת פ"ב, מדת הכתר)

חסד – מעכב פורענות!

גם כאשר בני ישראל היו מחויבים פְּלִיָּה, וה' הבטיח **לאליהו** – "והשארתי בישראל שבעת אלפים, כל הַפְּרָפִים אשר לא כרעו לבעל", (מלכים א' יט, יח) מה היתה הזכות שהשאיר אותם לפליטה, מה הביא להם גשמי ברכה? "הנה כף קטנה פְּכָף-איש עולה מים" (שם יח, מד) – ופירשו במדרש (קוה"ר יא), שעושים חסד זה לזה בכף-איש, זה כיפר להם על עונותיהם.

[כן בויקרא רבה כו, כאשר נצטוה **גבריא** להטיל אש לוחטת על כנסת ישראל, "וירא לכרובים **תבנית יד**". (יחזקאל י, ח) אמר הקב"ה לגבריא להמנע מן פורענותם, כי הם גומלים חסדים אלו עם אלו, ב"תבנית יד"].

אנחנו יודעים כי **מרדכי** ראה את אשתו אסתר נלקחת-נחטפת ממנו בשנה ג' למלכות אחשורוש, בשנה ז' נבחרה להיות מלכה, ובשנה י"ב אירע על ידה נס של הצלת כלל-ישראל. משך תשע שנים הללו, **"ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר ומה יעֶשֶׂה בה"** (ב, יא) רש"י מביא מדרש חז"ל כי מרדכי היה סמוך ובטוח שהיא עתידה להושיע את ישראל. אותו חסד שגמל אִתָּהּ, שיום יום מרדכי עבר לפני מקום-מאסר שלה, לתת לה מלת עידוד, או עצה של חסד או הוראת הלכה, "לשאול על כתמה ועל נדתה" (אסתר"ר ו). כח אין-סופי שיש בהילוך זה, משך 3,300 יום! (תשע שנים), מורה על צדקות על-אנושיות. ואמנם עניו גדול היה מרדכי, ולא היה מביט על צרכי עצמו. ראינו נוסף על הנ"ל, איך הוא מציל את חיי אחשורוש-החוטף, ומגלה לו שפגתן ותרש זוממים לרצוח אותו, אע"פ שע"פ מפסיד החזרת אשתו. הכל מתוך ראייה למרחקים ובטחון-עז, שתצא מזה לעם ישראל איזו הצלה וישועה. (מהר"ל, "אור חדש", דף קכג).

מדה ברוכה זו, להטיב עם אחרים, היא לא רק ע"י מסירה מיד ליד. אלא אפילו בדיבור של פיוס, בחיך נחמד, ביחס אוהד.

- בספר **"ראשית חכמה"** (שער יראה, פ"ב, דף לה:), מביא סגולה נגד צער חיבוט-הקבר – "כלום עסקת בתורה ובגמ"ח **והמלכת לקונך** בשחרית וערבית, **והמלכת את חברך בנחת רוח?**" זאת אומרת יש קשר ישיר – אם האדם המליך קונו בקריאת שמע כמו שצריך, ממילא יבוא להמליך את חברו עליו.
- וזהו שכתוב במשלי (כב, יא) – "אוהב טהר-לב, חן שפתיו, רעהו מלך". כלומר, מניין לאדם מדה זו של הוצק-חן בשפתותיו? כי מחשיב את רעהו למלך. כדברי רשב"י: "כל בני ישראל בני מלכים הם" (שבת קכח). כי הרי הם עבדי קוב"ה!
- "טוב המלבין שיניים לחברו, יותר ממשקהו חלב" (כתובות קיא:), ולכן, הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, אבל המפייסו מתברך באחת-עשרה ברכות (ב"ב ט:).
- כלשונו של אדמו"ר מברסלב: "דבר גדול מאד לשמח לבב בני ישראל, כי רוב בני אדם מלאים ייסורים ודאגות וצרות משונות ואי אפשר להם לספר מה שבלבם. וכשבא אדם עם פנים שוחקות, יכול להחיות אותם ממש. והוא דבר גדול מאד, כי כשזוכה לשמח איזה אדם, הוא מחיה ומקיים נפש מישראל ממש" ("לקוטי עצות", שמחה, לח)

נחזור לשאלותינו.

מה שמשה רבנו בקש למחוק את שמו (אם לא תסולח חטאתם של ישראל) אינו אלא שיא הענוה ושיא ההטבה. ולכן זכה משה לדרגה שדברי תורתו התעלו להיות בשם התורה עצמה.

מצאנו שכאשר הסתכנו חיילי דוד בכדי להביא לו ידיעה-ברורה בתורה, "ויסך אותם לה" – כי כל המוסר עצמו למות על דברי תורה, אין אומרים הלכה משמו (ב"ק סא:). וזה אינו דומה למאמר "ממית את עצמו באהלה של תורה" (ברכות סג:), אשר שם ענינו יגיעה ועמל, אבל לא סיכון-ממש של חיים. עיין פירושי מהרש"א, גר"א ומהר"ל במקום.

אבל פירוש "יפה עינים" מצוין לירושלמי (סנהדרין פ"ב סוף ה"ה) שם מובאת סוגיא זו גופא כך: "קבעה מסכת לדורות". משמע שם שאין זו בקורת ושליחה, אלא **אדרבה** יתרון ומעלה (כמו שהמשניות מביאות דעה מקובלת ומוסכמת, לא בשם האומר הראשון בלבד, אלא "סתם" וכלי שם אומרו). כלומר, המוסר נפש על תורה זוכה שייאמרו דבריו בשם התורה עצמה, וזו מעלה גדולה! וכך היה אצל משה.

והרי זהו מאמר חז"ל: "זכרו תורת משה עבדי" (מלאכי א) - לפי שנתן נפשו עליה נקראת על שמו... נתן נפשו על ישראל, ולכן נקראו על שמו... " (מכילתא בשלח, יאז ישיר). אין שמו מופיע כענין פרטי, כי הרי כל התורה כולה על שמו. עיי ענוותנותו המופלגת, והתמסרותו להטיב לאחרים עד שבקש להמחק אם אין ה' סולח לעון ישראל, עָלָה ונתעלה ביום עלותו למתיבתא דרקיע עד שאין שמו מופיע כאדם פרטי.

ואנו, תלמידי תלמידיו של משה רבנו, מוטל עלינו לנקוט בשיפולי גלימא דידיה, לעסוק בקנין ענוה ופעולות ההטבה, לקיים "המַלְכָּה חֵבֶרֶךְ בְּנַחַת-רוּחַ?".